

УДК 336.14:352

Наталія ПРОЦЬ,
кандидат економічних наук, доцент,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра фінансів,
м. Луцьк, Україна;
ORCID ID 0000-0003-3897-6482
e-mail: Vyshnevska.Nataliya@vnu.edu.ua

Микола КАРЛІН,
доктор економічних наук, професор,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
професор кафедри фінансів
м. Луцьк, Україна;
ORCID ID 0000-0002-1421-1066
e-mail: karlin.lutsk@gmail.com

Наталія ТКАЧУК,
кандидат економічних наук, доцент
кафедра фінансів,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна;
ORCID ID 0000-0002-3518-0449
e-mail: Tkachuk.Natalia@vnu.edu.ua

<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2026-03-113-121>

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Вступ. Інститут місцевого оподаткування займає ключове місце у розбудові ефективної системи публічних фінансів, є фундаментальною основою фінансової децентралізації. Дослідження місцевих податків та зборів в Україні є надзвичайно важливим оскільки ефективна система місцевого оподаткування сприяє зміцненню фінансової спроможності громад. Доходи місцевих бюджетів, сформовані від місцевих податків та зборів, визначають власну фінансову базу органів місцевого самоврядування, що гарантує також їх фінансову незалежність, забезпечує фінансову стійкість місцевих бюджетів у умовах фінансової нестабільності.

Мета. Метою дослідження є поглиблення теоретико-методичних підходів і розробка практичних рекомендацій із підвищення результативності функціонування інституту місцевого оподаткування.

Методи дослідження. В процесі дослідження інституту місцевого оподаткування були використані загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, зокрема: історичний та системного підходу; аналізу та синтезу; наукової абстракції.

Результати дослідження. Інститут місцевого оподаткування забезпечує та регламентує порядок впровадження місцевих податків і зборів через систему технічного забезпечення та нормативно-правового регулювання, неформальних норм поведінки суб'єктів оподаткування для формування фінансової бази органів місцевого самоврядування та виконання ними власних повноважень. Для підвищення фіскальної ролі місцевих податків та зборів органам місцевого самоврядування необхідно сприяти розширенню податкової бази місцевого оподаткування, розвитку місцевого бізнесу, підвищенню зайнятості та удосконалення адміністрування місцевих платежів.

Висновки. Основним завданням трансформації інституту місцевого оподаткування, що сприятиме підвищенню фіскальної ефективності адміністрування місцевих податків та зборів є удосконалення інформаційного та технологічного забезпечення. Обґрунтовано, що для підвищення фіскальної ролі місцевих податків та зборів органам місцевого самоврядування необхідно сприяти розширенню податкової бази місцевого оподаткування, розвитку місцевого бізнесу, підвищенню зайнятості та забезпечити удосконалення адміністрування місцевих платежів. Перспективними напрямками досліджень можуть стати особливості застосування інструментів Big Data для адміністрування місцевих платежів, а також гармонізація вітчизняного законодавства про місцеве оподаткування з фінансовими стандартами Європейського Союзу.

Ключові слова: місцеві податки та збори, місцеве оподаткування, фінансова спроможність, територіальні громади; місцеві бюджети, фінансові ресурси, бюджетна політика, фінансове забезпечення.

Nataliia PROTS,
Ph.D. in Economics,
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Department of Finance,
Lutsk, Ukraine

Mykola KARLIN,
Doctor of economics, Professor,
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Professor of the Department of Finance
Lutsk, Ukraine

Natalia TKACHUK,
Ph.D. in Economics,
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Department of Finance,
Lutsk, Ukraine

THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE INSTITUTION OF LOCAL TAXATION IN UKRAINE

Introduction. *The institution of local taxation plays a key role in building an effective public finance system and serves as the fundamental basis for fiscal decentralization. Research on local taxes and fees in Ukraine is extremely important because an effective local taxation system helps strengthen the financial capacity of communities. Local budget revenues derived from local taxes and fees define the financial base of local self-government bodies, which also guarantees their financial independence and ensures the financial stability of local budgets in conditions of financial instability.*

The purpose of the article. *The purpose of the study is to deepen the theoretical and methodological approaches and develop practical recommendations for improving the effectiveness of the local taxation institute.*

Methods. *In the process of the study of the institute of local taxation, general scientific and special methods of scientific knowledge were used, in particular: historical and systematic approach, analysis and synthesis, scientific abstraction.*

Results. *The Institute of Local Taxation ensures and regulates the implementation of local taxes and fees through a system of technical support and legal regulation, as well as informal norms of conduct for taxpayers, in order to build the financial base of local self-government bodies and enable them to exercise their powers. To enhance the fiscal role of local taxes and fees, local governments must promote the expansion of the local tax base, the development of local businesses, increased employment, and the improvement of the administration of local payments.*

Conclusions. *The main objective of transforming the local taxation system—which will help improve the fiscal efficiency of local tax and fee administration—is to enhance information and technological infrastructure. It is argued that, to enhance the fiscal role of local taxes and fees, local governments must promote the expansion of the local tax base, the development of local businesses, and improved employment, as well as ensure the improvement of local payment administration. Promising areas for future research include the specific applications of Big Data tools for the administration of local payments, as well as the harmonization of domestic legislation on local taxation with the financial standards of the European Union.*

Keywords: *local taxes and fees, taxation, financial capacity of territorial communities, local budgets, financial resources, budget policy, financial provision.*

JEL Classification *H24, H70, H71, H72*

Вступ.

Політика місцевого оподаткування в Україні є складовою бюджетно-податкової політики територіальних громад та займає важливе місце в процесі становлення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування після проведених реформ децентралізації та територіальної

організації влади. В процесі проведеної реформи децентралізації органи місцевого самоврядування отримали більше повноважень і фінансових ресурсів для самостійного визначення пріоритетів бюджетної політики на місцевому рівні. Проведені зміни стали основою для сталого розвитку територіальних громад, однак лишилися проблеми, які потребують поглибленого вивчення та нормативно-правового врегулювання. Особливої уваги потребує система місцевого оподаткування. Саме через недостатній розвиток інституту місцевих податків та зборів в Україні органи місцевого самоврядування недоотримують значний фінансовий ресурс, як наслідок виникають проблеми із фінансовим забезпеченням місцевих послуг, розвитку інфраструктури, оновлення благоустрою для мешканців територіальних громад. Тому, дослідження місцевих податків та зборів в Україні є надзвичайно важливим, оскільки ефективна система місцевого оподаткування сприяє зміцненню фінансової спроможності громад, підвищенню рівня їхньої бюджетної самостійності та створенню умов для належного виконання органами місцевого самоврядування покладених на них повноважень.

Огляд літератури.

Теоретичні основи інституту місцевого оподаткування були розкриті у наукових роботах вітчизняних та міжнародних вчених, зокрема Т. Бондарук [1] досліджувала бюджетну політику, зарубіжний досвід місцевого оподаткування та перспективи його застосування в Україні, Д. Дема [2], І. Шубенко [2] досліджували сучасний механізм адміністрування місцевих податків і зборів, Г. Возняк [3] фінансову самодостатність територіальних громад та роль місцевих податків у забезпеченні їх фінансової стійкості. Вагомий внесок у дослідження місцевих фінансів та місцевих податків, зокрема питань їх становлення, розвитку й визначення ролі у формуванні фінансових ресурсів місцевих бюджетів, зробили О. Кириленко [4], Б. Малиняк [4], В. Письменний [4] та В. Горин [4]. Попри значний науковий доробок за окресленим напрямом досліджень, проблема забезпечення ефективного функціонування інституту місцевого оподаткування з огляду на його фіскальну ефективність залишається актуальною та потребує ґрунтовного переосмислення і подальшого нормативно-правового врегулювання. У цьому контексті дослідження проблематики місцевого оподаткування набуває особливого значення для забезпечення та підвищення фінансової спроможності територіальних громад.

Мета та завдання дослідження.

Метою дослідження є поглиблення теорико-методичних підходів і розробка практичних рекомендацій із підвищення результативності функціонування інституту місцевого оподаткування. Відповідно до визначеної мети сформульовано такі завдання, як: визначити сутність поняття «інститут місцевого оподаткування», дослідити проблеми реалізації та шляхи їх вирішення.

Матеріали і методи дослідження.

В процесі дослідження інституту місцевого оподаткування були використані загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, зокрема: історичний та системного підходу – для систематизації наукових підходів до визначення сутності політики місцевого оподаткування; аналізу та синтезу – для проведення аналізу структури та динаміки надходжень до місцевих бюджетів в Україні; наукової абстракції – для обґрунтування розвитку інституту місцевого оподаткування

Результати дослідження.

Закріплене ст. 143 Конституції України право територіальних громад на встановлення місцевих податків і зборів узгоджується з міжнародними стандартами місцевого самоврядування [5], відображеними в Європейській хартії місцевого самоврядування 1985 року [6], у якій зазначено, що частина фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування формується за рахунок місцевих податків і зборів, розмір яких вони мають повноваження встановлювати в межах закону. На думку О. Кириленко, Б. Малиняка, В. Письменного та В. Горина, інститут місцевих податків і зборів є вихідною категорією, яка відображає сутнісні та критеріальні властивості місцевих фінансів. Автори розглядають його як законодавчо закріплену сукупність правових норм, що регламентують порядок запровадження місцевих податків і зборів органами місцевого самоврядування, механізм їх справляння в межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць та зарахування надходжень до місцевих бюджетів для фінансового забезпечення виконання повноважень органів місцевого самоврядування в межах їхньої компетенції [4].

Інститут місцевого оподаткування забезпечує та регламентує порядок впровадження місцевих податків і зборів через систему технічного забезпечення та нормативно-правового регулювання, неформальних норм поведінки суб'єктів оподаткування для формування фінансової бази органів місцевого самоврядування та виконання ними власних повноважень. За роки незалежності України інститут місцевого оподаткування зазнав суттєвих трансформацій, що були зумовлені змінами в економічній та фінансовій системі, розвитком місцевого самоврядування та необхідністю підвищення фінансової спроможності територіальних громад. Одним із перших законодавчих актів, який визначив засади функціонування місцевих податків і зборів, став Закон України «Про систему оподаткування». Його прийняття започаткувало формування нормативно-правової бази у сфері місцевого оподаткування та визначило місцеві податки і збори як важливий елемент системи доходів місцевих бюджетів. Важливим нормативним документом який започаткував формування інституту місцевого оподаткування був Декрет Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки і збори» 1993 р., яким було встановлено 17 видів місцевих податків та зборів: серед яких 3 податки: комунальний податок, податок з реклами, податок з продажу імпортованих товарів та 14 зборів: готельний, ринковий, курортний, з власників собак, за паркування автомобілів, за видачу ордера на квартиру, з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі, за участь у бігах на іподромі, за виграш на бігах, за право використання місцевої символіки, за право проведення кіно- і телезйомок, за проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей, за проїзд територією прикордонних областей автотранспорту, що прямує за кордон, за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг [7]. За 1993 по 2003 рр. періодично нормативно-правовими документами регулювався та змінювався перелік та порядок обчислення місцевих податків і зборів. Згідно Закону України «Про систему оподаткування» від 18.02.1997 р. виділяють такі місцеві податки та збори: податок з реклами (ставка — 0,1 %; 0,5 % вартості послуг); комунальний податок (10 % річного фонду оплати праці); збір за припаркування автотранспорту (1 %; 3 % неоподатковуваного мінімуму доходів громадян); ринковий збір (ставка не повинна перевищувати 20 % неоподатковуваного мінімуму доходів громадян для фізичних осіб і трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян для юридичних осіб); збір за видачу ордера на квартиру (30 % неоподатковуваного мінімуму доходів громадян); курортний збір (10 % неоподатковуваного мінімуму доходів громадян); збір з власників собак (10 % неоподатковуваного мінімуму доходів громадян) та інші [8, с. 211-231].

У подальшому система місцевого оподаткування неодноразово реформувалася з метою підвищення ефективності справляння місцевих податків, розширення фінансових можливостей органів місцевого самоврядування та посилення їхньої бюджетної автономії. Так, у 1999 р. Законом України «Про додаткові заходи щодо фінансування загальної середньої освіти», було впроваджено «збір за право використання суб'єктами підприємницької діяльності приміщень, пов'язаних з їх діяльністю, що знаходяться в центральній частині населеного пункту та в будинках, що є пам'ятками історії та культури», який було скасовано у 2000 р. Також у 2000 р. Законом України «Про охорону культурної спадщини» запроваджено місцевий екскурсійно-туристичний збір (у 2001 р. скасований). У 2003 р. Законом України «Про внесення змін до Декрету Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки і збори» скасовано готельний збір та збір за проїзд територією прикордонних областей автотранспорту, що прямує за кордон. Законом України «Про Державний бюджет України на 2003 рік» було запроваджено два місцевих збори в Автономній Республіці Крим: 1) місцевий збір на розвиток рекреаційного комплексу; 2) місцевий збір на розвиток пасажирського електротранспорту. Загалом, незважаючи на значний перелік місцевих податків та зборів низька фіскальна ефективність їх була зумовлена низкою чинників: обмеженістю податкової бази, невисокими ставками, значною кількістю дрібних за обсягом зборів, складністю їх адміністрування та відсутністю достатньої самостійності органів місцевого самоврядування у встановленні параметрів оподаткування. Отже, місцеві податки і збори переважно виконували допоміжну функцію у формуванні доходів місцевих бюджетів. Тому, це стало однією з передумов реформування місцевого оподаткування у межах Податкового кодексу, прийнятого у 2010 р. До важливих новацій Податкового кодексу (2010 р.) у сфері місцевого оподаткування, слід віднести впровадження податку на нерухоме майно та місцевого збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності [9]. Згідно Податкового кодексу до місцевих податків передано загальнодержавний податок — єдиний податок, введено податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, збір за провадження деяких видів

підприємницької діяльності, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір. У бюджетів місцевого самоврядування було забрано такі вагомі джерела надходжень, як податок з реклами та ринковий збір, що складали до 90 % у структурі місцевих податків та зборів [10]. Незважаючи на суттєве скорочення кількості місцевих податків і зборів внаслідок реформи, їхня питома вага у структурі доходів місцевих бюджетів у 2011 р. зросла майже втричі – з 1,2 % у 2010 р. до 3,4 % у 2011 р. (рис. 1). Даний показник свідчить про підвищення податкової автономії, самостійності та ділової активності органів місцевого самоврядування. Розпочата у 2014 р. реформа фіскальної децентралізації та територіальної організації влади розширила повноваження органів місцевого самоврядування в сфері місцевого оподаткування та внесла корективу в склад місцевих податків. Зокрема, з 2015 р. згідно ст.10 Податкового кодексу України місцеві податки та збори включають два види податків (податок на майно та єдиний податок) та два види зборів (туристичний збір і збір за паркування).

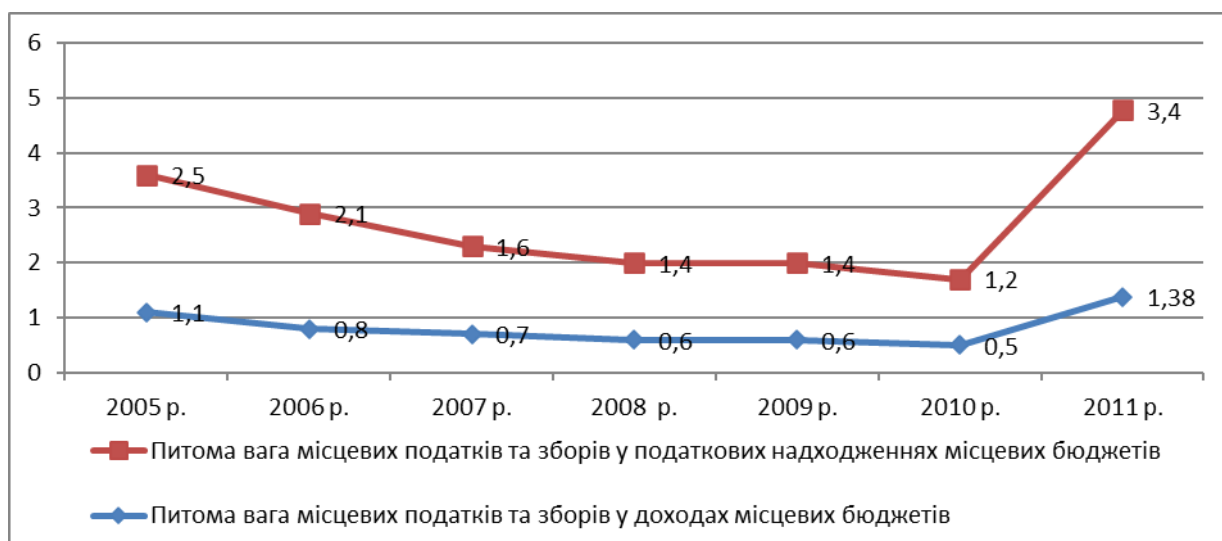

Рис. 1. Питома вага місцевих податків і зборів у доходах та податкових надходженнях до місцевих бюджетів за 2005-2011 рр.

Складено авторами [11; 13]

Дані, наведені у таблиці, 1 характеризують динаміку структури місцевих податків і зборів в системі доходів місцевих бюджетів України. Так, у 2020-2025 рр. спостерігається тенденція до зростання абсолютних обсягів надходження з 75 686,2 млн грн 2020 р. до 135 300,0 млн грн у 2025 р., (збільшення становить 78,8 %). Це свідчить про поступове розширення власної дохідної бази місцевих бюджетів, що в свою чергу дає можливість підвищити фінансову спроможність територіальних громад, забезпечити стабільне фінансування місцевих потреб та зменшити залежність від державних трансфертів.

Найбільшим джерелом надходжень від місцевих податків і зборів упродовж усього досліджуваного періоду залишався єдиний податок. Його частка у структурі відповідних доходів зросла з 50,25 % у 2020 р. до 56,74 % у 2025 р., тобто на 6,49 %. Така динаміка свідчить про посилення впливу єдиного податку на формування доходів місцевих бюджетів та збереження вагомої ролі малого і середнього підприємництва у забезпеченні фінансової спроможності територіальних громад. Водночас висока частка єдиного податку в структурі місцевих податків і зборів свідчить про залежність дохідної бази місцевих бюджетів від фінансових результатів діяльності малого бізнесу, що актуалізує питання забезпечення стабільності та диверсифікації джерел формування місцевих доходів.

Наступним важливим місцевим податком є податок на майно, до складу якого входять: податок на нерухоме майно (відмінне від земельної ділянки) сплачується за житлову та нежитлову нерухомість за ставкою не більше 1,5% від мінімальної зарплати за 1 кв. м.; плата за землю (земельний податок та орендну плату за ділянки державної чи комунальної власності) - базою для розрахунку є нормативна грошова оцінка землі; транспортний податок встановлюється за легкові

автомобілі віком до 5 років і середньоринковою вартістю понад 375 розмірів мінімальної заробітної плати (фіксована ставка становить 25 000 грн на рік за кожен такий автомобіль [9]. У структурі податку на майно в Україні понад 80 % становить плата за землю. Як свідчать дані табл. 1, плата за землю була другим за обсягом джерелом надходжень до місцевих бюджетів від місцевих податків і зборів упродовж досліджуваного періоду. У 2020 р. обсяг надходжень від плати за землю становив 31 471,7 млн грн, тоді як у 2025 р. він зріс до 45 300,0 млн грн, що відповідає приросту на 43,9 %.

Таблиця 1

Структура місцевих податків та зборів у доходах місцевих бюджетів України у 2020-2025 рр. (%)

№	Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
1	Плата за землю,	41,58	39,17	35,07	34,53	32,83	33,48
2	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	7,61	8,69	8,44	9,14	8,91	9,39
3	Транспортний податок	0,07	0,04	0,03	0,04	0,05	0,04
4	Єдиний податок	50,25	51,41	56,02	55,80	57,70	56,47
5	Збір за місця для паркування транспортних засобів	0,12	0,28	0,12	0,15	0,15	0,15
6	Туристичний збір	0,17	0,27	0,22	0,22	0,23	0,27
7	Разом місцеві податки і збори	99,80	99,87	99,90	99,88%	99,86	99,79
9	Частка місцевих податків і зборів у доходах загального фонду, %	26,1	25,6	21,2	22,6	26,6	26,3

Складено автором [11]

Отже, у номінальному вираженні надходження від плати за землю характеризувалися позитивною динамікою. Водночас, незважаючи на абсолютне зростання обсягів надходжень, її питома вага у структурі надходжень від місцевих податків і зборів зменшилася з 41,58 % у 2020 р. до 33,48 % у 2025 р., тобто на 8,10 відсоткового пункту. Така динаміка свідчить про випереджальні темпи зростання надходжень за іншими місцевими податками і зборами, передусім єдиним податком, що призвело до поступового зниження відносної ролі плати за землю у формуванні доходів місцевих бюджетів. Помітну позитивну динаміку демонструє податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за 2020-2025 рр. його надходження збільшилися з 5 758,9 млн грн до 12 700,0 млн грн, майже у 2 рази. Що свідчить про поступове збільшення податкової бази. Незначну фіскальну роль має транспортний податок, його частка у структурі місцевих податків та зборів становила 0,07-0,04 %. Також незначну частку становлять місцеві збори 0,3-0,4 %. Отже, основу у структурі місцевих доходів становлять єдиний податок та плата за землю, тоді як транспортний податок, туристичний та паркувальний збори мають порівняно незначну фіскальну роль. Така ситуація вказує на доцільність розробки механізму удосконалення елементів місцевого оподаткування та необхідність диверсифікації місцевої податкової бази. Чим стабільнішою та ширшою є місцева податкова база, тим більші можливості громади самостійно фінансувати свій розвиток. В результаті реформи територіальної організації влади та фіскальної децентралізації місцеві податки і збори стали важливим інструментом механізму місцевого оподаткування який забезпечує фінансування власних повноважень органів місцевого самоврядування та розвиток територіальних громад.

Однак, механізм місцевого оподаткування має певні особливості і недоліки, зокрема: вузький перелік цих податків і зборів та незначна їх фіскальна роль місцевих податків; відсутність у органів місцевого самоврядування права самостійно запроваджувати власні податки і збори на своїй території; відсутність взаємозалежності між рівнем суспільних послуг, які надаються на певній території, із податковими зусиллями населення; нерозвиненість податків, які відображають політику

місцевих органів влади (екологічні податки) [1]. Тому, вважаємо, що для підвищення фінансової ролі місцевих податків та зборів органам місцевого самоврядування необхідно сприяти розширенню податкової бази місцевого оподаткування, розвитку місцевого бізнесу, підвищенню зайнятості та забезпечити удосконалення адміністрування місцевих платежів. Для мобілізації, розподілу та ефективного використання власних фінансових ресурсів задля забезпечення сталого розвитку територіальних громад органи місцевого самоврядування мають формувати власну політику місцевого оподаткування шляхом встановлення ставок місцевих податків і зборів, визначення податкових пільг у межах законодавства, планування та прогнозування податкових надходжень, а також організації контролю за повнотою і своєчасністю їх сплати.

Дискусія.

Дослідження функціонування інституту місцевого оподаткування дає можливість аргументувати, що безперечно система місцевого оподаткування потребує удосконалення. Згідно чинного законодавства, органи місцевого самоврядування наразі не мають повноважень щодо адміністрування податків і зборів, відповідно не мають актуальної інформації щодо повноти сплати податків на своїй території, що негативно впливає на процес планування та виконання надходжень за місцевими податками та зборами до їх бюджетів. Для посилення фінансової ролі органів місцевого самоврядування громадськими організаціями пропонується включити повноваження щодо адміністрування місцевих податків і зборів (зміни до ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»), а також до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад додати повноваження щодо здійснення в установленому порядку адміністрування місцевих податків та зборів (зміни до ст. 28) [12]. Дана пропозиція є досить дискусійною, оскільки це може призвести до дублювання повноважень податкових органів та органів місцевого самоврядування та збільшення витрат на адміністрування податків. Також слід відмітити, що за умови посилення цифровізації податкового обліку та адміністрування податків, інтеграції інформаційних систем та автоматизація процесів обміну даними, органи місцевого самоврядування отримають можливість об'єктивно планувати та оперативно приймати рішення в сфері місцевого оподаткування.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Важливим етапом розвитку місцевого оподаткування стало проведення податкової реформи та реформи децентралізації, у межах яких було переглянуто склад місцевих податків і зборів, визначено повноваження органів місцевого самоврядування щодо встановлення їх ставок та запроваджено нові підходи до формування доходів місцевих бюджетів. У результаті місцеве оподаткування стало одним із ключових інструментів забезпечення фінансової спроможності територіальних громад та реалізації ними власних і делегованих повноважень. Фінансова ефективність місцевого оподаткування залежить від економічного розвитку території, податкової культури населення та якості адміністрування податків.

Основним завданням трансформації інституту місцевого оподаткування, що сприятиме підвищенню фінансової ефективності адміністрування місцевих податків та зборів є удосконалення інформаційного та технологічного забезпечення шляхом:

- проведення повної інвентаризації та цифровізації об'єктів оподаткування через застосування геоінформаційних систем та цифрових карт аерофотозйомки, супутникових знімків та дронів для виявлення неоцифрованих або незареєстрованих об'єктів нерухомості й земельних ділянок із їх фактичним для виявлення невідповідностей між реальною площею забудови та даними у реєстрах для майнового оподаткування та забезпечення взаємодії між інформаційними базами даних Державного земельного кадастру, Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, Державної податкової служби України;

- застосування інноваційних методів аналізу даних та вдосконалення адміністративних процедур шляхом використання програмного забезпечення та алгоритмів Big Data для опрацювання й аналізу великих масивів даних. Це дасть можливість автоматизувати обробку інформації про платників податків та оперативно виявляти випадки ухилення від сплати податків і підвищити ефективність адміністрування місцевих податків та зборів;

- впровадження інструментів швидкої взаємодії платників місцевих податків через Портал Дія, електронні кабінети інші мобільні додатки платників податків сприятиме уникнення податкового боргу та отримання податкових повідомлень-рішень місцевих податків онлайн.

Зважаючи на вищезазначене, заходи щодо удосконалення місцевого оподаткування мають забезпечити дотримання принципів оптимальності, еквівалентності та збалансованості. Тобто, надмірне підвищення ставок не повинно погіршувати становище соціально вразливих категорій населення, водночас може стимулювати закриття бізнесу або його перехід у тінь. В свою чергу органами місцевого самоврядування мають бути створені онлайн-кабінети платників, де мешканці можуть спостерігати, на які саме проекти територіальної громади спрямовуються надходження від місцевих податків та зборів (ремонт доріг, школи, лікарні).

З урахуванням вище окресленого, вважаємо, що перспективними напрямками досліджень можуть стати у сфері місцевого оподаткування та підвищення його ефективності в Україні в умовах воєнного стану та цифрових трансформацій можуть стати особливості застосування інструментів Big Data для адміністрування місцевих платежів, а також гармонізація вітчизняного законодавства про місцеве оподаткування з фінансовими стандартами Європейського Союзу.

Авторський внесок:

Проць Н.: концептуалізація: формулювання ідей, розробка мети та цілей дослідження; дослідження: збір первинної інформації; написання – рецензування та редагування

Карлін М.: адміністрування проєкту: організаційна робота над проєктом.

Ткачук Н.: підготовка першого варіанту тексту; візуалізація: створення таблиць; дослідження: збір первинної інформації

Джерела та література

1. Бондарук Т. Г., Мельничук І. О. Місцеві податки та збори в Україні: суперечності та перспективи розвитку. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації*. 2014. № 1. С. 17–24. URL: <https://nbuv.gov.ua/UJRN/boaa> (дата звернення: 05.07.2026).
2. Дема Д. І., Шубенко І. А., Давидчук С. М. Місцеве оподаткування: сучасний стан та досвід країн Європейського Союзу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2023. № 28 (56). С. 69–76. DOI: [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2023-28\(56\)-69-76](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2023-28(56)-69-76).
3. Возняк Г. В., Коваль В. Механізми зміцнення фінансової самодостатності територіальних громад в умовах нестабільності: практичні аспекти. *Економічний часопис ВНУ імені Лесі Українки*. 2023. № 1. С. 61–69. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-01-61-69>
4. Кириленко О., Малиняк Б., Письменний В., Горин В. Управління фінансами територіальних громад: теорія і практика / за заг. ред. О. Кириленко. Тернопіль : Економічна думка, 2019. 280 с.
5. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 05.07.2026).
6. Європейська хартія місцевого самоврядування : міжнародний документ від 15.10.1985. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (дата звернення: 05.07.2026).
7. Про місцеві податки і збори : Декрет Кабінету Міністрів України від 20.05.1993 № 56-93. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56-93#Text> (дата звернення: 01.07.2026).
8. Онисько С. М., Тофан І. М., Грицина О. В. Податкова система : підручник / за заг. ред. С. М. Онисько. Львів : Новий Світ-2000, 2004. 310 с.
9. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 05.07.2026).
10. Зміни бюджетно-податкового регулювання регіонального розвитку: перші підсумки : аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/regionalniy-rozvitok/zmini-byudzhethno-podatkovogo-regulyuvannya-regionalnogo-rozvitku> (дата звернення: 01.07.2026).
11. Є-data – платформа публічних фінансів. URL: <https://edata.gov.ua/> (дата звернення: 05.07.2026).
12. Адміністрування місцевих податків і зборів органами місцевого самоврядування: поточний стан та проблеми. Центр політико-правових реформ. URL: <https://pravo.org.ua/analytical-materials/administruvannya-miscevyh-podatkov-i-zboriv-organamy-miscevogo-samovryaduvannya-potochnyj-stan-ta-problemy/> (дата звернення: 05.08.2026).
13. Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. Місцеві бюджети. URL: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 05.07.2026)

References

1. Bondaruk, T. H., & Melnychuk, I. O. (2014). Mistsevi podatky ta zbory v Ukraini: Superechnosti ta perspektyvy rozvytku [Local taxes and fees in Ukraine: Contradictions and development prospects]. *Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt: Problemy teorii, metodolohii, orhanizatsii*, (1), 17–24. https://nbuv.gov.ua/UJRN/boaa_2014_1_4 [in Ukrainian].
2. Dema, D.I., Shubenko, I.A., & Davydochuk, S.M. (2023). *Mistseve opodatkovannia: suchasnyi stan ta dosvid krain Yevropeiskoho Soiuzu [Local taxation: Current state and experience of the European Union countries]*. Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozka akademiia”. Seriiia “Ekonomika” [Scientific Notes of the National University “Ostroh Academy”. Series “Economics”], 28(56), 69–76. DOI: [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2023-28\(56\)-69-76](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2023-28(56)-69-76). [in Ukrainian].
3. Vozniak, H.V., & Koval, V. (2023). *Mekhanizmy zmitsnennia finansovoi samodostatnosti terytorialnykh hromad v umovakh nestabilnosti: praktychni aspekty [Mechanisms for strengthening the financial self-sufficiency of territorial communities under conditions of instability: Practical aspects]*. *Ekonomichnyi chasopys VNU imeni Lesi Ukrainky. Economic Journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*. 1, 61–69. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-01-61-69> [in Ukrainian].
4. Kyrylenko, O., Malyniak, B., Pysmennyi, V., Horyn, V., et al. (2019). *Upravlinnia finansamy terytorialnykh hromad: teoriia i praktyka [Financial management of territorial communities: Theory and practice]*. Ternopil: Ekonomichna dumka. 280 p. [in Ukrainian].
5. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 No. 254k/96-VR [Constitution of Ukraine: Law of Ukraine dated June 28, 1996 No. 254k/96-VR]. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80/page> [in Ukrainian].
6. Yevropeiska khartiia mistsevoho samovriaduvannia: Mizhnarodnyi dokument vid 15.10.1985 [European Charter of Local Self-Government: International document dated October 15, 1985]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text [in Ukrainian].
7. Dekret Kabinetu Ministriv Ukrainy “Pro mistsevi podatky i zbory” 1993 r. [Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On Local Taxes and Fees”, 1993]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56-93#Text> [in Ukrainian].
8. Onysko, S.M., Tofan, I.M., & Hrytsyna, O.V. (2004). *Podatkova systema [Tax system]*. Lviv: Novyi Svit-2000. 310 p. [in Ukrainian].
9. Podatkovyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 2 hrudnia 2010 r. No. 2755-VI [Tax Code of Ukraine: Law of Ukraine dated December 2, 2010 No. 2755-VI]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> [in Ukrainian].
10. Zminy biudzhethno-podatkovoho rehuliuвання rehionalnoho rozvytku: pershi pidsumky [Changes in budget and tax regulation of regional development: First results]. *Analychna zapyska [Analytical note]*. Retrieved from <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/regionalniy-rozvitok/zmini-byudzhethno-podatkovogo-regulyuvannya-regionalnogo-rozvitku> [in Ukrainian].
11. E-data – platforma publichnykh finansiv [E-data – Public Finance Platform]. Retrieved from <https://edata.gov.ua/> [in Ukrainian].
12. Administruvannia mistsevykh podatkov i zboriv orhanamy mistsevoho samovriaduvannia: potochnyi stan ta problemy [Administration of local taxes and fees by local self-government bodies: Current state and problems]. Retrieved from <https://pravo.org.ua/analytical-materials/administruvannya-miscevykh-podatkov-i-zboriv-organamy-miscevogo-samovryaduvannya-potochnyj-stan-ta-problemy/> [in Ukrainian].
13. Open Budget. (2026). *State web portal of budget for citizens: Local budgets*. Available at: <https://openbudget.gov.ua/> [In Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 08.08.2026 р.

Стаття прийнята до друку 26.08.2026 р.

Стаття опублікована 13.09.2026 р.